

ዳኞች፡- ሓጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- አል ናይል ቢዝነስ ግሩፕ ኃ/የተ/የግል ማህበር ጠበቃ አቶ ዓለማየሁ ተፈሪ ቀረቡ

ተጠሪ፡- የኢትዮጵያ መንገዶች ባለስልጣን ነገረ ፈጅ ብርሃነ ደስታ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሣኔና የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ በማለት ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወሰን ነው፡፡ ጉዳዩ በመጀመሪያ የታየው በፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት ነው፡፡ የፌዴራል ክፍተኛ ፍርድ ቤት ተጠሪ በአመልካች ላይ በመዝገብ ቁጥር 81664 ያቀረበውን ክስና አመልካች በተጠሪ ላይ በመዝገብ ቁጥር 85281 ያቀረበውን ክስ በማጣመር በመዝገብ ቁጥር 81664 በማየት ሰኔ 12 ቀን 2002 ዓ.ም ውሣኔ ሰጥቷል፡፡

1. ተጠሪ በአመልካች ላይ በመዝገብ ቁጥር 81664 በሥር ፍርድ ቤት ባቀረበው ክስ ከሣሽ ለሚያሠራው የመንገድ ሥራ አገልግሎት የሚሰጡ አስር የውሃ ጉድጓዶች እንዲቆፈርለት አመልካች /ተከሣሽ/ ጋር ህዳር 15 ቀን 1999 ዓ.ም ውል ተዋውለናል፡፡ ውሉ ሁለት ክፍል ያለው ሲሆን በውሉ የመጀመሪያ ክፍል ተከሣሽ በደገሀቡር አካባቢ ጥልቀታቸው ሁለት መቶ ሀምሳ ሜትር የሚሆኑ ሁለት ጉድጓዶችን በመቆፈር በአንድ መቶ አምስት ቀናት በማጠናቀቅ ለከሣሽ ግንቦት 15 ቀን 1999 ዓ.ም ለማስረከብ ተስማምቷል፡፡

በውሉ ሁለተኛው ክፍል ተከሣሽ ከደገሀቡር እስከ ቀብራደሀር ከቀብራደሀር እስከ ሰላዩ ባለው ቦታ ጥልቀታቸው ሁለት መቶ ሀምሳ የሆኑ ስምንት ጉድጓዶች ቆፍሮና አጠናቅቆ በመቶ ሰማኒያ ቀን ውስጥ ማለትም ግንቦት 29 ቀን 1999 ዓ.ም ለከሣሽ ለማስረከብ ተስማምቷል፡፡ ተከሣሽ ቆፍሮ ያጠናቀቀው ሁለት ጉድጓድ ሲሆን እነርሱም ቢሆኑ በውሉ መሠረት የተሠሩ አይደሉም፡፡ ተከሣሽ ያለከሣሽ ፈቃድ ሥራውን ለንዑስ ተቋራጭ በመስጠቱ ውሉ ተቀርጧል፡፡ ስለሆነም ተከሣሽ በገባው የውሀ ጉድጓድ ቆፋሮ ሥራ ውል መሠረት ግዴታውን ያልፈፀመ በመሆኑ ከከሣሽ የወሰደውን ብር 1,838,592.27/አንድ ሚሊዮን ስምንት መቶ ሰላሣ ስምንት ሺ አምስት መቶ ዘጠና ሁለት ብር

ከሃያ ሰባት ሣንቲም/ እንዲመልስ እንዲወሰንልኝ። ከዚህ በተጨማሪ የሱራ ውሉን በአግባቡ ባለመፈፀም ምክንያት ከሣሽ ጨረታ አውጥቶ ሥራውን ለሌላ ተቋራጭ ሰጥቷል። ሥራው ለሌላ ተቋራጭ ሲሰጥ ብር 2,708,219/ሁለት ሚሊዮን ሰባት መቶ ስምንት ሺ ሁለት መቶ አሥራ ዘጠኝ ብር/ ከበሬተኛው ውል ብልጫ ያለው ገንዘብ ለመክፈል ተገድደናል።

ስለዚህ ተከሣሽ ይህንን በልዩነት የተጠየቅነውን ገንዘብ እንዲከፍል ይወሰንልን እንዲሁም ተከሣሽ በውሉ በተገለፀው ጊዜ ውስጥ ሥራው ለዘገየበት አንድ ፐርሰንት በየቀኑ መቀጫ ለመክፈል የተስማማ በመሆኑ ብር 1,057,070.93/አንድ ሚሊዮን ሀምሳ ሰባት ሺህ ሰባ ብር ከዘጠና ሶስት ሣንቲም/ የመክፈል ከውል የመነጨ ግዴታ አለበት። ስለሆነም ተከሣሽ በድምሩ ብር 5,603,532.52/አምስት ሚሊዮን ስድስት መቶ ሶስት ሺ አምስት መቶ ሰላሣ ሁለት ብር ከሀምሳ ሁለት ብር ከሀምሳ ሁለት ሣንቲም/ እንዲከፍል ይወሰንልኝ በማለት ክስ አቅርቧል። ተጠሪ ተገቢ ናቸው የሚላቸውን ማስረጃዎች አቅርቧል።

አመልካች በተከሣሽነት ቀርቦ ከሣሽ ሥራውን በወቅቱ ያላስረከበና ሥራው እንዲጀመር ሁኔታዎችን ያላመቻቸ በመሆኑ ተከሣሽ መቀጫ እንዲከፍል ያቀረበው ጥያቄ ተገቢነት የለውም። ተከሣሽ በውሉ መሠረት በውሉ ክፍል አንድ የተገለፁትን ሁለት ጉድጓዶች በወቅቱ ቆፍሮ አጠናቅቋል። በውሉ ሁለተኛው ክፍል ከተገለፁት ጉድጓዶች አንድ ጉድጓድ ቆፍሯል። ሶስተኛው ጉድጓድ ሁለት መቶ ሃምሳ ሜትር ጥልቀት ተቆፍሯል። ውሃ ላይ ለመድረስ አስተላለፊ ቱቦ እንዲገባለት ተከሣሽ ለከሣሽ ሃሳብ ያቀረበለት ቢሆንም አልተቀበለውም። የዲዛይን ሥራ ለንዑስ ተቋራጭ የሰጠነው ከሣሽ አውቆትና ፈቃደኛ በመሆኑ ነው። ሰባት ጉድጓዶች አልተሠሩም። ሰባት ጉድጓዶች ያልተሠሩት በወቅቱ በአካባቢው የፀጥታ ችግር ስለነበረና ከሣሽ ሥራውን በቅርበት የሚከታተል ክፍያ የሚያፀድቅ መሀንዲስ ባለመመደቡ ነው። አመልካች ውሉን ያፈረሰው በራሱ ምክንያትና ጥፋት በመሆኑ ለተጨማሪ ዋጋ ክፍያ እንዲሸፍን ያቀረበው ጥያቄ ተገቢነት የለውም በማለት የተከራከረ ሲሆን ተገቢ ነው የሚላቸውን ማስረጃዎች አቅርቧል።

2. በመዝገብ ቁጥር 85285 አመልካች ከሣሽ ተጠሪ ተከሣሽ በመሆን ተከራክረዋል። ከሣሽ/አመልካች/ ለከፍተኛው ፍርድ ቤት ባቀረበው ክስ ከተከሣሽ ጋር በነበረኝ የውሀ ጉድጓድ ቁፋሮ ውል መሠረት በውሉ ክፍል አንድ የተመለከቱትን ሁለት ጉድጓዶች ሙሉ በሙሉ ቆፍራ አጠናቅቄያለሁ። በውሉ ሁለተኛ ክፍል ከተገለፁት ስምንት ጉድጓዶች አንድ ጉድጓድ በውሉ መሠረት ቆፍራአለሁ። ተከሣሽ ለሠራሁት ሥራ ክፍያ ያልፈፀመልኝ ሲሆን በወቅቱ ኢንጅነር አልመደበም። ተከሣሽ የውሉ ጊዜ ካለቀ ከስድስት ወር በኋላ የመደበው ኢንጅነር ሥራው በአግባቡ አልተሠራም በማለቱ ክፍያ ለመፈፀም ፈቃደኛ አልሆነም። ኢንጅነሩ ጋር እንድንነጋገር ያቀርብነውን ጥያቄ ተከሣሽ አልተቀበለውም። ስለሆነም ከሣሽ ለቆፈርኳቸው የሶስት ጉድጓዶች ዋጋ ብር 2,776,728.22 /ሁለት ሚሊዮን ሰባት መቶ ሰባ ስድስት ሺህ ሰባት መቶ ሃያ ስምንት ብር ከሃያ ሁለት ሣንቲም/ ተከሣሽ እንዲከፍል ውሳኔ ይሰጥልኝ። ከዚህ ገንዘብ ውስጥ ከሣሽ ብር 1,838,298.12 ቅድሚያ ክፍያ ወስጃለሁ። ስለዚህ ተከሣሽ ብር 938,435.95/ዘጠኝ መቶ ስላሳ ስምንት ሺህ አራት መቶ ስላሳ አምስት ብር ከዘጠና አምስት ሣንቲም/ እንዲከፍል ይወሰንልኝ በማለት ክስ አቅርቧል።

ተጠሪ በበኩሉ በተከሣሽነት ቀርቦ ከሣሽ የሥራ ኻላንና ኻሮግራም ሳይወጣ ሥራውን ጀምሯል። ከሣሽ ሁለት ጉድጓድ የቆፈረ ቢሆንም በውሉ መሠረት በአግባቡ አልተሠሩም። ተከሣሽ ተቆጣጣሪ መሃንዲስ አለመመደቡ ከሣሽ ሥራውን በውሉ መሠረት እንዳይሠራ የሚያደርግ ምክንያት

አይደለም። ውሉ የተቋረጠው በከሣሽ ጉድለት ነው ስለዚህ ከሣሽ ያቀረበው ክስ የህግ መሠረት የለውም በማለት መልስ አቅርቧል።

3. የፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በሁለቱ መዝገቦች በተከራካሪዎች የተቆጠሩ ምስክሮችን ከሰማና በግራ ቀኙ በኩል የቀረቡትን ማስረጃዎች ከመረመረ በኋላ ውሉ የተቋረጠው በሥራ ተቋራጭ/አመልካች/ ጥፋት ምክንያት በመሆኑ አሠሪው /ተጠሪ/ ሥራውን በሌላ ሥራ ተቋራጭ ለማሠራት ያወጣውን ተጨማሪ ክፍያ የመክፈል ግዴታና ሀላፊነት አለበት። ሥራ ተቋራጭ/አመልካች/ ለሥራው መዘግየት ሊከፍል የሚገባውን የመቀጫ ገንዘብ የመክፈል ሀላፊነት ያለበት በመሆኑ አሠሪው/ተጠሪ/ በክሱ የገለፀውን የመቀጫ ገንዘብ አመልካች ለተጠሪ ይክፈል። አመልካች የቆፈራቸው ሁለት ጉድጓዶች በውሉ መሠረት ያልተሠራ መሆኑን አሠሪው/ተጠሪ/ የገለፀ በመሆኑ ሥራ ተቋራጭ በቅድሚያ ከወሰደው ገንዘብ እንዲቀናነስለት ያቀረበው ክስ ተገቢነት የለውም። ስለዚህ አመልካች ከተጠሪ የወሰደውን ቅድመ ክፍያ ሙሉ በሙሉ ለተጠሪ የመመለስ ግዴታ አለበት። በአጠቃላይ አመልካች ብር 5,603,532.52/አምስት ሚሊዮን ስድስት መቶ ሶስት ሺህ አምስት መቶ ስላሣ ሁለት ብር ከሃያ ሁለት ሣንቲም/ ለተጠሪ ይክፈል በማለት ውሣኔ ሰጥቷል።

4. አመልካች በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርቦዋል። የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት የፍታብሔር ይግባኝ ሰሚ ችሎት የግራ ቀኙን ክርክር ከሰማ በኋላ አመልካች በአካባቢው በነበረው የፀጥታ ችግር ምክንያት ነው ቀሪዎቹን ጉድጓዶች ያልቆፈሩት በማለት ያቀረበውን ክርክር ውድቅ አድርጎታል። በሌላ በኩል ተጠሪ አመልካች በዕሉፍ ላቀረበው ጥያቄ ምላሽ አለመስጠቱና ሥራውን የሚከታተል መሀንዲስ ባለመመደቡ ለውሉ በአግባቡ አለመፈፀምና መቋረጥ አስተዋፅኦ እንዳበረከተ በመዘርዘር አመልካች ለመዘግየቱ ሊከፍል ከሚገባው የመቀጫ ገንዘብ ማግኘት ማለትም 528,520.47/አምስት መቶ ሃያ ስምንት ሺህ አምስት መቶ አስር ብር ከአርባ ሰባት ሣንቲም/ እንዲከፍል በማለት አሻሽሎ ወስኗል። ከዚህ በተጨማሪ ተጠሪ የሁለት ጉድጓድ ዋጋ በውሉ መሠረት ለአመልካች የመክፈል ግዴታ አለበት በማለትም ወስኗል። በሌላ በኩል ተጠሪ ሥራውን ለሌላ የሥራ ተቋራጭ ሲሰጥ የተጠየቀውን የዋጋ ብልጫ ማለት ብር 2,708,219 አመልካች ሙሉ በሙሉ ሊከፍል ይገባዋል በማለት ውሣኔ ሰጥቷል።

5. አመልካች ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት አለበት። ለውሉ በአግባቡ አለመፈፀም የአመልካች ጥፋት ብቻ ሳይሆን የተጠሪም ጥፋትና አስተዋፅኦ እንዳለበት በማረጋገጥ የመቀጫው ገንዘብ በማግኘት እንዲቀናነስ ከወሰነ በኋላ ተጠሪ ለሌላ ተቋራጭ ሥራውን ሲሰጥ ተጠይቄአለሁ የሚለውን አብላጫ የሥራ ዋጋ ሙሉ በሙሉ አመልካች እንዲሸፍን መወሰኑ መሠረታዊ የህግ ስህተት አለበት። ተጠሪ ከሌላ የሥራ ተቋራጭ ጋር ውል መዋዋሉ ብቻውን ሥራውን ለማሠራት ተጨማሪ ገንዘብ የተጠየቀና የክፈለ መሆኑን የሚያስረዳ አይደለም። በውሉ መሠረት የመቀጫ ገንዘብ አመልካች ለተጠሪ እንዲከፍል ከተወሰነ በኋላ በውሉ አለመፈፀም ምክንያት ተጨማሪ የጉዳት ካሳ አመልካች እንዲከፍል የሰጠው ውሣኔ ከህግ ወይም ከውል የመነጨ መሠረት የለውም። አመልካች በሥራ ውሉ መሠረት የተወሰኑ ጉድጓዶችን ቆፍሮ አስረክቧል። ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ተጠሪ አመልካች ምንም አይነት ሥራ እንዳልተሠራ አድርጎ በማስላት ያቀረበውን የካሳ ጥያቄ በመቀበልና አመልካች የሠራውን ሥራ ሳይቀናነስ ውሣኔ መስጠቱ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ጥቅምት 5 ቀን 2003 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ አመልክቷል።

ተጠሪ በበኩሉ ጥር 19 ቀን 2003 ዓ.ም በተፃፈ መልስ በሥራው መዘግየት የሚከፈለው የመቀጫ ገንዘብ በሥራ ውሉ ላይ በግልፅ የተወሰነና ተጠሪ ውሉ ባለመፈፀሙ ለደረሰበት እርግጠኛ ጉዳት ከሚጠይቀው ገንዘብ የተለየ ነው። አመልካች የውል ግዴታውን ባለመፈፀሙ የተቋረጠው የቀሪ ጉድጓድ ሥራ ሌላ ተጫራች እንዲያጠናቅቀው ተጠሪ የሰጠው አመልካች ጋር በተደረገው ውል ሣይሰሩ ለቀሩት 7/ሰዓት/ ጉድጓዶች ብቻ ነው። በአመልካች የተሠሩት በሁለተኛው ጨረታ አልተካተቱም በመሆኑም አመልካች ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሠራሁትን ሥራ ግምት ውስጥ ሣያስገባ ካሳ እንዲከፍል ወስኖብኛል በማለት ያቀረቡት የሰበር አቤቱታ ተገቢነት የሌለው ነው። አመልካች መቀጫው ከተቀነሰ ጉዳቱንም እኔ ብቻ እንደከፍል መወሰኑ ስህተት ነው በማለት ያቀረቡት አቤቱታ የፍርድ ቤቱ ሥልጣንን ግንዛቤ ውስጥ ያላስገባና መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ተከራክሯል። አመልካች የካቲት 4 ቀን 2003 ዓ/ም በተፃፈ የመልስ መልስ የዋጋ ልዩነት የታየው በወቅቱ ባለው የዋጋ ንረት ምክንያት በመሆኑ አመልካች ተጠያቂ ሊሆን አይገባውም። የዋጋ ልዩነቱን አመልካች ይክፈል እንኳን ቢባል ተጠሪ ለውሉ አለመፈፀም አስተዋፅኦ ያለው መሆኑን ይግባኝ ሰሚው ችሎት ያረጋገጠ በመሆኑ እንደሀላፊነቱ መጠን ኪሣራው ሊቀነስ ይገባል በማለት ተከራክሯል።

6. ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር ግራ ቀኝ ያቀረቡት የፅሁፍ ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ተጠሪ የቀሪዎቹን ሰዓት የውሃ ጉድጓዶች ሥራ ለሌላ የሥራ ተቋራጭ በጨረታ አወዳድሮ ሲሰጥ የተጠየቀውን ተጨማሪ ገንዘብ አመልካች ሙሉ በሙሉ መሸፈን አለበት በማለት የሰጠው ውሣኔ ተገቢ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩን መርምረናል።

ከላይ የያዘውን ጭብጥ በአግባቡ ለመወሰን በመጀመሪያ አመልካችና ተጠሪ ህዳር 15 ቀን 1999 ዓ.ም አድርገውት የነበረውን የውሃ ጉድጓድ ሥራ ውል አፈፀም ለማስረዳት ያቀረቡትን ክርክርና ማስረጃ በመመርመር ይግባኝ ሰሚው ችሎት በፍሬ ጉዳይ ደረጃ የደረሰባቸውን መደምደሚያዎችና አመልካችና ተጠሪ በሰበር ደረጃ የማይካካዱባቸውን ነጥቦች በዝርዝር ማየት አስፈላጊ ሆኖ አግኝተነዋል።

6.1 የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት አመልካች ከተጠሪ ጋር ያደረገኩትን የሥራ ውል በአግባቡ ያልፈፀምኩት በአካባቢው የፀጥታ ችግር የነበረ በመሆኑና ተጠሪ በውሉ መሠረት ተቆጣጣሪ መሆኑንም ባለመመደቡ ነው። ስለሆነም አመልካች ለውሉ መዘግየትም ሆነ ቀሪው የውሉ ክፍል አለመፈፀም ምንም ዓይነት ተጠያቂነት ስለሌለብን የመቀጫ ገንዘብም ሆነ ኪሣራ ለተጠሪ የመክፈል ሀላፊነት የለብንም በማለት ያቀረበውን ክርክር ሙሉ በሙሉ አልተቀበለውም። ይግባኝ ሰሚው ችሎት ለሥራ ውሉ አፈፀም መዘግየትና መቋረጥ የአመልካች ጥፋትና አስተዋፅኦ ያለበት መሆኑን ፍሬ ጉዳይ የማጣራትና ማስረጃ የመመዘን ሥልጣኑን በመጠቀም እንዳረጋገጠ በውሣኔው በግልፅ አስፍሮታል። በሌላ በኩል ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሥራ ውሉ በአግባቡ አለመፈፀምና ለውሉ መቋረጥ አመልካች ብቻ ሳይሆን በተጠሪ በኩል የተፈፀመ ጥፋትና አስተዋፅኦ ያለ መሆኑን በተለይም አመልካች በሥራ ውሉ መሠረት ተቆጣጣሪ መሆኑን እንዲመድብለት በተደጋጋሚ በፅሁፍ ላቀረበለት ጥያቄ ተጠሪ መልስ ያልሰጠ መሆኑን በማስረጃ እንዳረጋገጠ በውሣኔው ገልጿል። በሌላ አገላለፅ ይግባኝ ሰሚው ችሎት በአመልካችና በተጠሪ መካከል ተደርጎ የነበረው የውሀ ጉድጓድ ሥራ ውል አፈፀም ለመዘግየቱም ሆነ ለውሉ መቋረጥ አመልካችና ተጠሪ የየበኩላቸውን አስተዋፅኦ ያበረከቱ መሆኑን በግራ ቀኝ የቀረበውን ክርክርና ማስረጃ በመመዘን በውሣኔው አረጋግጧል። በዚህ ምክንያት ለውሉ አፈፀም መዘግየት በሥራ ውሉ መክፈል የሚገባውን

የመቀጫ ገንዘብ ሙሉውን ሣይሆን ግማሹን /ዓምሣ ፐርሰንቱን/ ብቻ የመክፈል ግዴታና ሀላፊነት አለበት በማለት የሥር ፍርድ ቤት አመልካች ለተጠሪ ብር 1,057,070.93 የመቀጫ ገንዘብ ይክፈል በማለት የሰጠውን ውሳኔ በማሻሻል አመልካች ግማሹን ብቻ ማለትም ብር 528,510.47 የመቀጫ ገንዘብ ለተጠሪ የመክፈል ግዴታና ሀላፊነት አለበት በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

አመልካች የሚከራከረው ለውሉ አለመፈፀምና መዘግየት የተጠሪ ጥፋትና አስተዋፅኦ እንዳለበት በፍሬ ጉዳይ ደረጃ ከተረጋገጠ፣ ውጤቱ የመቀጫ ገንዘብ በመቀነስ ብቻ የሚወሰን አይደለም በማለት ነው። ተጠሪ በበኩሉ ሥልጣኑ የዳኞች በመሆኑ ይግባኝ ሰሚው ችሎት የመቀጫውን ገንዘብ በመቀነስ ብቻ መወሰኑ ተገቢ ነው የሚል መከራከሪያ አቅርቧል። በእኛ በኩል አመልካችና ተጠሪ የሚከራከሩበትን ይህንን መሠረታዊ ነጥብ የፍታብሔር ህጉ የመንግስት ሥራዎችን በተቋራጭ ስለማሥራት የተደነገጉትን ልዩ የህግ ድንጋጌዎችና ሌሎች አግባብነት ካላቸው የህግ ማዕቀፎች መሠረት በማድረግ መመርመሩ አስፈላጊ ሆኖ አግኝተነዋል።

አንድን ሥራ ለሥራ ተቋራጭ የሰጠ የመንግስት መሥሪያ ቤት በራሱ ጥፋት ጉዳት አድርሶ እንደሆነ ወይም ተቋራጩ ውሉን ለጊዜው እንዳይፈፅም አግዶት እንደሆነ የሥራ ተቋራጩ ኪሣራ የማግኘት መብት ያለው መሆኑን የፍታብሔር ህግ ቁጥር 3259 ንዑስ አንቀፅ 2 ይደነግጋል። ከሁሉም በላይ የሥራው አሠሪ የሆነው የመንግስት መሥሪያ ቤት ጥፋት ወይም የመብት መተላለፍ ባያደርግም አድራጎቱ የሥራ ተቋራጩን ሥራ መደበኛ አፈፃፀም ከባድ ያደረገበት እንደሆነ ለሥራ ተቋራጩ ኪሣራ የመክፈል ሀላፊነት እንዳለበት በፍታብሔር ህግ ቁጥር 3259 ንዑስ አንቀፅ 3 በግልፅ ተደንግጓል። ተጠሪ በሥራ ውሉ መሠረት ሥራውን የሚከታተል መሆኑን ላለመደቡና አመልካች በፅሁፍ ለጠየቃቸው ጥያቄዎች ወቅታዊ ምላሽ ባለመስጠቱ ለሥራ ውሉ መዘግየትና ለውሉ አለመፈፀም የበኩሉን አስተዋፅኦ እንዳበረከተ ይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ያረጋገጠው ፍሬ ጉዳይ ህጋዊ ውጤትም በመቀጫ ገንዘብ ብቻ የሚወሰን እንዳልሆነና ተጠሪ ለአመልካች ካህ የመክፈል ሀላፊነት ያለበት መሆኑን ከላይ የተጠቀሱትን ልዩ የህግ ድንጋጌዎች ይዘት መንፈስና ዓላማ በማገናዘብ ለመረዳት ይቻላል። በያዘነው ጉዳይ አመልካች ለፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመዝገብ ቁጥር 85295 በተጠሪ ላይ ባቀረበው ክስ ተጠሪ ለውሉ አፈፃፀም መዘግየትና ለውሉ መቋረጥ የበኩሉን አስተዋፅኦ ያበረከተ ስለሆነ ኪሣራ ወይም ካህ ሊከፍለኝ ይገባል የሚል የዳኝነት ጥያቄ አላቀረበም። በሌላ በኩል አመልካች በተጠሪ በኩል ተፈፅሟል የሚላቸውን ጥፋቶችና ጉድለቶች በመዘርዘር ተጠሪ ላቀረበው የኪሣራ ጥያቄ ሀላፊ ልሆን አይገባኝም በማለት የተከራከረ መሆኑን ከሥር ፍርድ ቤትና ከይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት ውሳኔ ግልባጭ ተገንዝበናል።

ስለሆነም ይግባኝ ሰሚው ችሎት ለውሉ በአግባቡ አለመፈፀምና መዘግየት የተጠሪ ጥፋትና አስተዋፅኦ አለበት በማለት በፍሬ ጉዳይ ደረጃ ከደመደመ በኋላ የዚህን መደምደሚያውን የአመልካችን የመከላከያ መልስ ህጋዊ ውጤት የፍታብሔር ህግ ቁጥር 3259 ንዑስ አንቀፅ 2 እና ንዑስ አንቀፅ 3 ድንጋጌዎች መሠረት በማድረግ አለመመዘኑ ተገቢ ሆኖ አላገኘነውም።

አመልካች የሥራ ውሉ በመዘግየቱና ባለመፈፀሙ የመቀጫ ገንዘብ እንዲከፍል ተወስኖብኛል። ይህ ከሆነ ለተጠሪ ኪሣራ የመክፈል ሀላፊነት የለብኝም በማለት የተከራከረ ሲሆን ተጠሪ በበኩሉ አመልካች የመቀጫ ገንዘብ እንዲከፍል መወሰኑ ውሉ ባለመፈፀሙ ተጠሪ የደረሰበትን ኪሣራ ከመክፈል ነፃ አያደርገውም በማለት ተከራክሯል። ይህም የአመልካችና የተጠሪ ክርክር የመንግስት ሥራዎችን ለመሥራት ስለመቋረጥ ከተደነገጉት ልዩ ድንጋጌዎችን አንፃርና መታየት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል። በተለይም የአመልካች ክርክር ከፍታብሔር ህግ ቁጥር 3261

ድንጋጌዎችን አንጻር መሠረት በማድረግ መታየት ያለበት ሲሆን ከሥራ ውጭ የተደረገው ሥራ ተቀራጭ ሥራው ለአዲስ ተቋራጭ በጨረታ የተሰጠ ሲሆን አዲሱ የሥራ ውል በመሥሪያ ቤቱ የሚያስከትለውን ከባድ የሆነውን ወጭ መቻል እንዳለበት የፍታብሔር ህግ ቁጥር 3261 ንዑስ አንቀጽ 2 በግልፅና አስገዳጅነት ባለው ሁኔታ ይደነግጋል። ስለሆነም አመልካች ለሥራው መዘግየትና አለመፈፀም መቀጫ እንደከፍል የተወሰነ ስለሆነ ቀሪው ሥራው ለሌላ ሥራ ተቋራጭ ሲሰጥ ተጠሪ የደረሰበትን ኪሣራ የመክፈል ግዴታ ያለብኝም በማለት ያቀረበው ክርክር ከላይ የተገለፀውን ድንጋጌ ያላገናዘብ በመሆኑ አልተቀበልነውም።

ከላይ በዘርዘር እንደገለፀው ተጠሪ የሥራ ውሉ ለመዘግየቱና ውሉ በአግባቡ ላለመፈፀሙ ላደረገው አስተዋፅኦ የመቀጫ ገንዘብ በመቀነስ ብቻ የሚወሰን ሃይሆን ተጠሪን ተጨማሪ ሀላፊነት የሚያስከትልበት ስለመሆኑ በፍታብሔር ህግ ቁጥር 3259 ንዑስ አንቀጽ 2 እና ንዑስ አንቀጽ 3 ተደንግጓል። በሌላ በኩል ለውሉ አለመፈፀምና መዘግየት ጥፋትና አስተዋፅኦ ያበረከተ መሆኑ የተረጋገጠበት አመልካች ተጠሪ ሥራውን ለሌላ ተቋራጭ ሲሰጥ የወጣውን ወጭ የመጋራት ወይም መሸፈን ግዴታ እንዳለበት በፍታብሔር ህግ ቁጥር 3261 ንዑስ አንቀጽ 2 ተደንግጓል። አመልካች ተጠሪ ሥራውን ለሌላ ሥራ ተቋራጭ ሲሰጥ የደረሰበትን ኪሣራ ሙሉ በሙሉ እንዲሸፍን በፍታብሔር ህግ ቁጥር 3261 ንዑስ አንቀጽ 2 መሠረት የሚገደደው ለሥራ ውሉ መዘግየትና አለመፈፀም ተጠሪ ያበረከተው አስተዋፅኦ አለመኖሩ ሲረጋገጥ እንደሆነ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 3259 ንዑስ አንቀጽ 3 ድንጋጌ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 3261 ንዑስ አንቀጽ 2 ድንጋጌ የጣምራ ይዘት ተፈፃሚነትና ውጤትን በማገንዘብ ለመረዳት ይቻላል። አመልካች ለውሉ አለመፈፀምና መዘግየት ብቸኛ ተጠያቂና ሀላፊ አለመሆኑ ይግባኝ ሰሚው ችሎት ፍሬ ጉዳይ የማጣራትና ማስረጃ የመመዘን ሥልጣኑን በመጠቀም ካረጋገጠ በኋላ በውሉ አለመፈፀም ምክንያት በተጠሪ ላይ የደረሰውን ኪሣራ ሙሉ በሙሉ አመልካች እንዲሸፍን የተሰጠው ውሳኔ ከላይ የተገለፀትን የህግ ድንጋጌዎች ይዘትና ድንጋጌዎቹ በአንድ ላይ ሲፈፀሙ የሚያስከትሉትን ውጤት ያገናዘበ ሆኖ አላገኘነውም።

ስለሆነም ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠውን ውሳኔ በማሻሻል አመልካች ሲከፍል የሚገባው ተጠሪ ቀሪውን ሥራ ለሌላ ተቋራጭ ሲሰጥ የደረሰበትን ኪሣራ ማለትም ብር 2,708,219/ሁለት ሚሊዮን ሰባት መቶ ስምንት ሺ ሁለት መቶ አስራ ዘጠኝ ብር / ሃይሆን የዚህን ግማሽ/ሀምሳ ፐርሰንት / በሌላ አነጋገር ብር 1,354,109.50 /አንድ ሚሊዮን ሶስት መቶ ሃምሳ አራት ሺ አንድ መቶ ዘጠኝ ብር ከሀምሳ ሣንቲም / ብቻ ነው በማለት ወስነናል።

6.2 አመልካች የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት ኪሣራው ለተጠሪ እንዲከፈል የወሰነው አመልካች ምንም አይነት ሥራ እንዳልሠራ በመቁጠርና አመልካች ሠርቶ ለተጠሪ ያሥረከባቸውን የተወሰኑ ሥራዎች ከግንዛቤ ውስጥ ሳይሰጡ ሆኖ ሳይሰጡ ሆኖ ሳይሰጡ ነው በማለት ክርክር በሰበር አቤቱታው አቅርቧል። ተጠሪ በበኩሉ ለዚህ ሰበር ችሎት ጥር 19 ቀን 2003 ዓ.ም በፅሁፍ በሰጠው መልስ ጨረታ ወጥቶ ለሌላ የሥራ ተቋራጭ የተሰጡትን የውሀ ጉድጓድ ቁፋሮ ሥራ መጠን በተመለከተ በሥር ፍርድ ቤትና በይግባኝ ካቀረበው ክርክር የተለየ መልሥ ሰጥቷል። ተጠሪ ለሰበር ችሎት በሰጠው መልስ በተራ ቁጥር 3 ላይ ለሌላ የሥራ ተቋራጭ በጨረታ የተሰጠው የሰባት /7/ ውሀ ጉድጓድ ቁፋሮ ሥራ መሆኑንና ይህም በአመልካች የቁፋሮ ሥራ የተሠራላቸውን የውሃ ጉድጓዶች እንደማይጨምር በመግለፅ ተከራክሯል።

ይህም የተጠሪ ክርክር አመልካች በሥራ ውሎ መሠረት ጥልቀታቸው ሁለት መቶ ሃምሳ ጫትር የሆነ የሶስት የውሀ ጉድጓድ ቁፋሮ ሥራ ሠርቻለሁ በማለት አመልካች ከሥር ጀምሮ ያቀረበውን ክርክር በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ህግ ቁጥር 235 ንዑስ አንቀፅ 2 መሠረት እንዳመነ የሚያስቆጥረው ሆኖ አግኝተነዋል። በመሆኑም ይግባኝ ሰሚው ችሎት አመልካች ሁለት የውሀ ጉድጓድ በመቆፈሩ እንጅ ሶስት የውሀ ጉድጓድ በውሎ መሠረት የቆፈረ መሆኑን አላስረዳም በሚል ምክንያት ተጠሪ ለአመልካች ሁለት የውሀ ጉድጓድ የቆፈረበትን ዋጋ ይክፈል በማለት የሰጠውን ውሳኔ ተጠሪ በሰበር ካቀረበው ክርክር አንጻር በመመዘንና በማሻሻል ተጠሪ አመልካች ሶስት የውሀ ጉድጓድ የቆፈረበትን ዋጋ በውሎ መሠረት የመክፈል ሀላፊነት አለበት በማለት ወስነናል።

6.3 በሥር ፍርድ ቤት በይግባኝና በሰበር በተሰጠው ውሳኔ መሠረት አመልካች ለተጠሪ ሊመልስ የሚገባው በቅድመ ክፍያ የወሰደውን ገንዘብ ያለመሆኑ ተረጋግጧል። ከዚህ በተጨማሪ ይግባኝ ሰሚው ችሎት በሰጠው ውሳኔና በዚህ ሰበር ችሎት በተሰጠው ውሳኔ መሠረት አመልካች ለተጠሪ መክፈል የሚገባው የመቀጫ ገንዘብና ኪሣራ /ካሳ/ እንዳለ በውሳኔው ተገልጿል። በሌላ በኩል ተጠሪ አመልካች ለሠራው የሶስት ጉድጓድ ቁፋሮ ሥራ በውሎ መሠረት ተገቢውን ዋጋ እንዲከፍል ይህ ሰበር ችሎት ይግባኝ ሰሚው ችሎት የሰጠውን ውሳኔ በማሻሻል ውሳኔ ሰጥቷል።

በውሳኔው አመልካች ከተጠሪ እንደዚሁም ተጠሪ ከአመልካች የሚጠይቁት የገንዘብ ዕዳ ያለ መሆኑ ተረጋግጧል። ስለሆነም ዕዳውን በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 236 መሠረት በማቻቻል ተራፊ ገንዘብ የሚጠይቀውና በዚህ ፍርድ የፍርድ ባለመብት የሚሆነውን ወገን ለመለየት ፍርዱ ለአፈፃፀም ምቹ በሚሆንበት መንገድ ለመስጠት ይቻል ዘንድ ጉዳዩን በዝርዝር ማየቱ አስፈላጊ ሆኖ አግኝተነዋል።

ሀ/ አመልካች ለተጠሪ መክፈል ያለበት ገንዘብ

- አመልካች ከተጠሪ ብር 1,838,292.27 /አንድ ሚሊዮን ስምንት መቶ ሰላሳ ስምንት ሺህ ሁለት መቶ ዘጠና ሁለት ብር ከሃያ ሰባት ሣንቲም/ በቅድሚያ ክፍያ የወሰደ መሆኑን ያልካደና በማመን የተከራከረ በመሆኑ ይህንን ገንዘብ አመልካች ለተጠሪ የመመለስ ግዴታና ሀላፊነት አለበት በማለት ወስነናል።
- አመልካች ለሥራ ውሎ መዘግየትና ለውሎ አለመፈፀም በከፊል ሀላፊነት ያለበት መሆኑን በማረጋገጥ ለተጠሪ ብር 528,520.47 /አምስት መቶ ሃያ ስምንት ሺህ አምስት መቶ አስር ብር ከአርባ ሰባት ሣንቲም/ ለተጠሪ እንዲከፍል ይግባኝ ሰሚው ችሎት በሰጠው ውሳኔ መሠረት የመክፈል ሀላፊነት አለበት።
- ተጠሪ ለውሎ መዘግየትና አለመፈፀም የበኩሉን አስተዋፅኦ ያደረገ መሆኑ በፍሬ ጉዳይ ደረጃ ስለተረጋገጠ አመልካች በሥራ ውሎ መሠረት ያልሠራውን ቀሪ ሰባት የውሀ ጉድጓድ ቁፋሮ ሥራ ተጠሪ ለሌላ ተቋራጭ ሲሰጥ ከደረሰበት ኪሣራ ግማሹን ብቻ አመልካች የመሸፈን ሀላፊነት እንዳለበት ይኸ ሰበር ችሎት የይግባኝ ሰሚውን ውሳኔ በማሻሻል ውሳኔ ሰጥቷል። ስለሆነም አመልካች ብር 1,354,109.50/አንድ ሚሊዮን ሶስት መቶ ሃምሳ አራት ሺህ አንድ መቶ ዘጠኝ ብር ከሃምሳ ሣንቲም/ ለተጠሪ ካሳ ይክፈል በማለት ወስነናል። በአጠቃላይ አመልካች ብር 3,720,918.09 /ሶስት ሚሊዮን ሰባት መቶ ሃያ ሺህ ዘጠኝ መቶ አሥራ ስምንት ብር ከዜሮ ዘጠኝ ሣንቲም/ የመክፈል ሀላፊነት አለበት በማለት ወስነናል።

ለ/ ተጠሪ ለአመልካች የሚከፍለው ገንዘብ

አመልካች ሶስት የውሃ ጉድጓዶችን በውሉ መሠረት የሠራ መሆኑን ተጠሪ በማረጋገጡ አመልካች የሶስት ውሃ ጉድጓድ ቁፋሮ ሥራ ዋጋ ለአመልካች የመክፈል ሃላፊነት እንዳለበት በዚህ ችሎት በይግባኝ ሰሚው ፍርድ ቤት የተሰጠውን ውሳኔ በማሻሻል ውሳኔ ሰጥቷል። አመልካች ሶስቱን ጉድጓዶች ለሠራበት ተጠሪ በውሉ መሠረት ሊከፍለው የሚገባው ብር 2,776,728.22/ሁለት ሚሊዮን ሰባት መቶ ሰባ ስድስት ሺህ ሰባት መቶ ሃያ ስምንት ብር ከሃያ ሁለት ሣንቲም/ እንደሆነ በሥር ፍርድ ቤት ተከራክሯል። ተጠሪ ዋጋው በውሉ መሠረት ተሰልቶ የቀረበ አይደለም የሚል ክርክር አላቀረበም።

ስለሆነም ተጠሪ ከላይ መጠኑ የተገለፀውን ገንዘብ ለአመልካች የመክፈል ሃላፊነት አለበት በማለት ወስነናል።

በአጠቃላይ አመልካች ለተጠሪ ከሚከፍለው ብር 3,720,918.09 /ሶስት ሚሊዮን ሰባት መቶ ሃያ ሺ ዘጠኝ መቶ አሥራ ስምንት ብር ከዜሮ ዘጠኝ ሣንቲም/ ውስጥ ተጠሪ ለአመልካች የሚከፍለው ብር 2,776,728.22 /ሁለት ሚሊዮን ሰባት መቶ ሰባ ስድስት ሺህ ሰባት መቶ ሃያ ስምንት ብር ከሃያ ሁለት ሣንቲም/ ተቀንሶ ፣ /ተቻችሎ/ የሚቀረውን ብር 944,189.87/ዘጠኝ መቶ አርባ አራት ሺህ አንድ መቶ ሰማኒያ ዘጠኝ ብር ከሰማኒያ ሰባት ሣንቲም/ አመልካች ለተጠሪ ይክፈል በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌደራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት የሰጠው ውሳኔ ተሻሽሏል።
2. ተጠሪ ለአመልካች መክፈል ያለበት ገንዘብ አመልካች ለተጠሪ ከሚከፍለው ገንዘብ ላይ ከላይ በውሳኔው በተገለፀው መሠረት ከተቀናንሶ የቀረውን ብር 944,189.89 /ዘጠኝ መቶ አርባ አራት ሺህ አንድ መቶ ሰማኒያ ዘጠኝ ብር ከሰማኒያ ሰባት ሣንቲም / አመልካች ለተጠሪ ይክፈል በማለት ወስነናል።
3. በዚህ ፍርድ ቤት የወጣውን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኑ ለየራሳቸው ይቻሉ። መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ሃ/ዲ